

Курсова работа

ПО

Статистика

На тема: **Анализ на динамиките на заетите лица общо и безработицата общо за периода след 1993г.**

Проверил:.....

Разработил:.....

Специалност:.....

Фак.№.....

2014г.

1. Същност на проблема

Наблюдението на работната сила стартира през 1993 г. Причина за възникването е изискването, в процеса на присъединяването на България, Националната статистика да осигурява информация за състоянието и динамиката на работната сила в съответствие с международните стандарти.

Трудовата заетост е един от основните жизнени проблеми. От това зависят човешките доходи и социална реализация, степента на използване на останалите производствени фактори и др.

В съвременния сложен и динамичен свят едва ли има по-универсален проблем от този свързан с човешкия труд като основен обществено икономически фактор, като основно средство за стабилност и постигане на социална сигурност на индивидите, и като основен критерий за определяне на мястото на човека в обществото. В началото на новото хилядолетие обществото, а заедно с него, и цялата икономическа система са изправени пред многобройни социални, икономически и технологични предизвикателства.

В настоящият момент България се намира пред един сериозен, мащабен и задълбочаващ се във времето проблем – безработицата.

Безработицата е икономически и социален феномен, типичен за пазарната икономика. Тя изразява загуба на ресурси, на продукт, на доходи и наред с това и на възможности за обществени контакти и социална реализация. Дължи се на това, че при определени условия търсенето на труд е по-малко от предлагането на труд.

Наличието на безработица е признак, че дадената икономика функционира под нивото на потенциалният си продукт. Нарастването на нейната норма води до намаляване на производството на БНП, което ще повлече след себе си и понижаване на жизненото равнище на населението, спад в инвестиционният поток, а от тук и свиване на производството в бъдеще.

Моята цел е да анализирам динамиката на зетите и безработните лица в България от 1993 година до сега.

По своята същност работната сила включва в себе си зетите и безработните лица. Зетите лица по методологията на Националния статистически институт обхваща всички лица на 15 и повече навършени години, които^[1]:

- извършват работа за производството на стоки и услуги поне един час срещу парично или натурално заплащане или срещу друг доход;

¹ НСИ

- не работят в момента, но имат работа, от която временно отсъстват поради отпуск, болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете (за периода, през който получават пълния размер на трудовото си възнаграждение), неблагоприятни климатични условия, стачка или други подобни причини;

- лицата, които управляват собствено предприятие, фирма или стопанство или извършват самостоятелна друга работа, за която получават доход;

- лицата, работещи без заплащане във фирми, предприятия или стопанства на родствени лица, членове на техните семейства.

Според статуса на заетостта заетите лица структурно се класифицират в три групи:

а) работодатели и самостоятелно заети лица, т.е. лица, които сами или в съдружие с други лица управляват собствено предприятие, работят на свободна (частна) практика, работят под аренда или извършват самостоятелно друга дейност, като наемат или не наемат на работа други лица;

б) наети лица, т.е. тези, извършващи работа, за която получават възнаграждение в пари или в натура под формата на работна заплата, възнаграждение по граждански договор и други в обществени предприятия и организации или от частен работодател;

в) неплатени самостоятелни работници, т.е. лица, които работят без заплащане във фирма, предприятие или стопанство на родствени лица от същото домакинство.

Общия брой на заетите включва:

-наетите лица в трудово правни отношения по кодекса на труда (трудова договор и др.);

-наетите по граждански договор и по договор за управление и контрол, които не работят в повече от една фирма;

-собствениците на фирми, които участват пряко в дейността им (без тези получаващи само дивиденди).

"Заети лица са: лицата, които са в трудово правоотношение съгласно Кодекса на труда и в служебно правоотношение съгласно Закона за държавния служител, по силата на които получават възнаграждение в пари или натура под формата на работна заплата за работа по постоянен или временен договор, на пълно или непълно работно време; лицата, които имат работа, но не са работили през наблюдавания период поради болест, майчинство и др.; лицата, които управляват собствено предприятие, фирма или стопанство или извършват някаква работа за лична изгода или за получаване на смесен доход – наети лица по граждански договор, работещи само в

отчетната единица; лицата, работещи без заплащане във фирми, предприятия и стопанства на родствени лица, членове на техните домакинства.” [2]

Заетостта показва доколко трудоспособното население е осигурено с работни места. За заети се считат всички лица, които се занимават с обществено полезен труд, с цел удовлетворяване на потребностите си и не нарушават съществуващото законодателство.

Същността на заетостта се изразява в трудоспособността на населението и активната работна сила. От своя страна заетостта на работната сила зависи от редица фактори:

- Състоянието на икономиката – обикновено при подем в икономиката расте заетостта на работната сила, поради разкриването на нови работни места. И обратно – в период на депресия със спадането на производството се закриват и фалират предприятия, при което много работници остават без работа.

- структурните промени и иновациите в икономиката – при динамични промени в структурата на икономиката, с появата на нови отрасли и сфери на труд се разкриват нови работни места и с това се увеличава заетостта. В същото време, с депресията, която настъпва в технически остаряващите отрасли и с отмирането на някои професии – спада заетостта в тях.

- демографските промени
- международната миграция на работната сила и др.

Динамичните промени в структурата на икономиката позволяват откриване на нови работни места и увеличаване на общата заетост. С отпадането на остарелите отрасли заетостта спада, а безработицата се увеличава.

Най-общо безработицата е понятие, с което се описват всички лица, които текущо не са заети. Безработните са част от така наречената активна работна сила, която обхваща тази част от населението, можеща и активно желаеща да работи, чиято долна и горна възрастова граница е определена от законодателството на съответната страна. В България за безработни се считат лица от 16г. до пенсионна възраст, които са регистрирани в бюро по труда и активно търсят работа или очакват отново да се върнат на работните си места.

Причини за безработицата могат да бъдат:

- Намалването на търсенето на предмети за потребление, защото нереализирането на тези стоки довежда до понижаването на цените им, отслабване на

² <http://www.stat.bg/bg/indicator>

стимулите към нови инвестиции, съкращаване на производството и от тук идва и нарастването на безработицата;

- недостиг на професионален опит и практически навици;
- Съкращаването на работници, без предприятието да може да им осигури друга работа. То се извършва поради приватизация или подновяване на технологиите.

Понякога се дължи на икономическа криза;

- Липсата на образование, квалификация и дори някаква степен на грамотност води до висок процент на трудово незаети хора;

- Прекомерната амбициозност на випускниците на ВУЗ: повишени изисквания към условията на труд и заплащането му; нежелание да се прави кариера, започвайки от най-ниското стъпало са причини за безработицата сред младите хора;

- Въвеждането на нови технологии съкращава търсенето на традиционни професии и увеличава потребностите от работна сила с нова квалификация. Новите производства изискват нова квалификация, а за нейното осигуряване е нужно време. В този случай има свободни работни места (има търсене на работна сила), но има и безработни, които не отговарят на изискванията на пазара на труда.

2. Теоретични концепции, свързани с проблема

Съществуват три теории за заетостта и безработицата, които са доминирали в различни периоди от икономическото развитие.

Класическа теория

Класическата теоретична концепция за заетостта и безработицата се свързва с произведенията на Артър Пигу (1877 – 1959г.) "Икономикс на благосъстоянието"(1919) и "Теория на безработицата"(1933), които са доразвитие (неокласическо) на класическата икономическа теория. Тази теория изхожда от разбирането, че икономическата система притежава механизми за саморегулиране. Приложени към трудовия пазар, тези разбирания означават, че безработицата (според класиците) се основава на неравновесието на трудовите пазари и по-точно, че причина за безработицата е формирането на работната заплата над равновесното равнище. Според класическата теория заплащането и заетостта взаимно се регулират и щом заплащането се повиши, ще възникне безработица. Класическата теория разглежда безработицата като временно явление и от тук - като краткосрочна.

За класическата теория е от значение синдикатите и държавата да не се стремят към такова възнаграждение, което да наруши пазарното равновесие и да предизвика безработица.